

失礼します – "Вибачте, будь-ласка", дуже ввічлива і формальна форма для офіційних ситуацій.

失礼 – Менш формальний інваріант.

申し訳ありません – "Не має мені пробачення", ввічлива і формальна форма, найчастіше вживана в армії та ділових відносинах.

申し訳ない – Менш формальний інваріант.

Японці дуже прискіпливо ставляться до "うち" та "そと", тобто до внутрішнього та зовнішнього, тому мають різні слова на позначення своїх та чийхось родичів: 妻 (つま) – власна дружина, 奥さん (おくさん) – дружина іншого чоловіка.

В японській мові, як і в багатьох інших, дієслова йти, приходити та повертатися розрізняються 行く (いく), 来る (くる), 帰る (かえる). Окрім того, в японській мові є правило – до себе додому не можна "прийти". До себе додому можна лише "повернутися". Це є логічним для представників багатьох народів, але закріплено правилами лише у японській мові.

Усі ці приклади є лише "вершиною айсбергу", саме тому необхідність в "нейтральному" лінгвокраїнознавстві на певному етапі лінгвокраїнознавчих досліджень та практики викладання лінгвокраїнознавства як аспекту навчання цілком виправдана. Багато явищ мови і культури, їх національна своєрідність настільки самобутні, що можуть бути розкриті й описані без порівняння з якоюсь іншою культурно-мовною спільністю. Такі матеріали надають величезну допомогу викладачу. Проте, перед тим, як стати надбанням студента, країнознавча інформація препарується викладачем з урахуванням національної належності учнів, цілей, завдань, етапу навчання, рівня мовної та суспільно-освітньої підготовки студентів, їх інтересів та інших факторів.

На практичних заняттях студентам мають прищеплюватися навички оволодіння лінгвоетнокультурними засобами усної мовленнєвої комунікативної компетенції та її адекватного двобічного перекладу. Останнє зумовлює необхідність створення у певний спосіб відібраних, градуйованих за складністю та організованих у межах інтегративно-блокових циклів одиниць лінгвокраїнознавчого характеру для формування компетенції щодо перекладу їх у відповідних комунікативних ситуаціях. Створення цих циклів у вигляді вправ сприятиме формуванню лінгвокраїнознавчо зумовлених навичок вербальної і невербальної іншомовної комунікативної компетенції й використанню її в перекладацькій практиці. Останнє передбачає оволодіння студентами здатністю використовувати специфічні для певної мови засоби спілкування, що сприятиме регулюванню мовленнєвої поведінки згідно з нормами, прийнятими в поданій

мовній спільності, і адекватному їх відтворенню у двобічному перекладі.

Спрямованість на вивчення культурного, лінгвокраїнознавчого компонента робить процес засвоєння мови студентами більш ефективним та легким, допомагає формувати лінгвокраїнознавчу компетенцію, під якою розуміють цілісну систему уявлень про національні звичаї, традиції, реалії країни, мова якої вивчається, дозволяє отримувати від мови приблизно ту інформацію, що й від носіїв, і досягати тим самим повноцінної комунікації. Використання лінгвокраїнознавчої інформації у навчальному процесі сприяє свідомому засвоєнню матеріалу, забезпечує підвищення пізнавальної активності студентів, створює позитивну мотивацію, дає стимул до самостійної роботи над мовою, розвиває образно-художню пам'ять, мовленнєве мислення.

Отже, функції мовної діяльності і культури взаємопов'язані. Методологічний сенс цієї єдності унеможливорює оволодіння функціями мовної діяльності окремо від функцій культури і навпаки. Саме тому головна мета лінгвокраїнознавства – забезпечення комунікативної компетенції в актах міжкультурної комунікації насамперед через адекватне сприйняття мови співрозмовника й оригінальних текстів, розрахованих на носіїв мови.

Перспектива дослідження лінгвокраїнознавчих основ методики викладання мовного матеріалу полягає в створенні фундаментальної та спеціалізованої саме на японській мові програми найбільш ефективного розуміння та засвоєння лексичних одиниць студентами, адже аксіомою сучасної методики викладання іноземних мов є постулат про те, що неможливо оволодіти нерідною мовою без обізнаності у культурних та соціальних особливостях життя носіїв цієї мови. Сучасна наука піднімає питання вивчення лінгвокраїнознавства у межах як традиційного курсу іноземної мови у вищих навчальних закладах, так і у межах такої науки, як теорія міжкультурної комунікації. Лінгвокраїнознавча компетенція в наш час стає необхідною складовою створення мовної компетенції іноземної мови під час навчання всіх майбутніх фахівців, а особливо філологів-викладачів іноземної мови та перекладачів.

1. Арнольд И.В. Основы научных исследований в лингвистике: Учебное пособие. – М., 1991. – 140 с. 2. Томахин Г. Д. Теоретические основы лингвострановедения (на материале лексических американизмов английского языка) – М., 1991. – 140 с. 3. Ощепкова В.В. Культурологические, этнографические и типологические аспекты лингвострановедения. – М., 1995. – 250 с. 4. Панов Е.И., Кузовлев В.П., Коростелев В.С. Цель обучения иностранным языкам на современном этапе развития общества // Иностранные языки в школе. – 1987. – №6 – С.20.

Надійшла до редколегії 01.10.10

О. Горошкевич, ст. викл.

СОМАТИЧНА ФРАЗЕОЛОГІЯ В КУРСІ ВИВЧЕННЯ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Розглядається питання включення фразеологізмів з соматичним компонентом в підручниках з японської мови для студентів-іноземців. Основна увага зосереджена на шляхах оптимізації засвоєння частотних соматичних фразеологізмів в процесі вивчення японської мови на середньому рівні.

Рассматривается вопрос включения фразеологизмов с соматическим компонентом в учебниках японского языка для иностранных студентов. Основное внимание уделено возможностям оптимизации усвоения частотных фразеологизмов в процессе изучения японского языка на среднем уровне.

This article deals with the inclusion of phraseological units with somatic component into the textbooks for foreign students. The main attention focuses on the ways of optimization of mastering frequent somatic phraseological units during the process of the Japanese language studying at the average level.

В лінгвістичній літературі неодноразово наголошувалося на великій питомій вазі і значущості соматичної фразеології у будь-якій мові світу. Японська мова в цьому сенсі не становить винятку.

В даній розвідці, яка проводиться в межах теми "Соматичні номінації у формуванні японської мовної картини світу", ми ставимо за мету порівняти результати проведеного нами анкетування (сформовано масив

комунікативно активних, на думку опитаних інформантів, фразеологізмів японської мови з соматичним компонентом, які репрезентують два тематичні поля: "оцінка людини" та "емоційні стани людини") з даними досліджень японських авторів, а також визначити ступінь включення функціонально активної соматичної фразеології в навчальних посібниках для студентів, які вивчають японську мову як іноземну.

Зацікавлення цією проблемою знаходимо і в низці робіт японських авторів, зокрема в статті Дані Мінна і Сано Хіроші 「日本語学習者のための慣用句データベースの作成。統計処理を用いた一手法の提案」 наведено три списки найчастотніших ідіом, сформованих на основі аналізу корпусу газетних текстів річної підбірки за 2000 р. з "Майнічі сімбун", а також текстів художньої літератури видавництва "Шінчю: бунко" (67 творів) та "Аодзора бунко" (1152 твори).. В кожному списку містяться по 20 виразів певної граматичної структури (іменник + грам. формант + дієслово). В наведених списках привертає увагу значна частка соматичних фразеологізмів, які у п'яти з двадцяти випадків присутні в усіх трьох списках: 手を出す 'братися до чогось', 'робити спробу', 手を打つ 'укласти угоду', 'застосувати необхідні заходи', 手が届く 'ставитися уважно', 'прیدіляти увагу', 舌を巻く 'бути в захваті', 首になる 'бути звільненим'. Фразеологізм 鼻にかける 'хизуватися' трапляється у двох з трьох списків, фразеологізми 肝に銘じる 'закарбовувати в пам'яті назавжди', 手を抜く 'зробити абияк', 首にする 'звільнити з роботи', 鼻につく 'бити в ніс' (про запах), 'остогиднути' – в одному із списків [ダニー・ミン. 左脳洋 2001, 58-59].

Проведене авторами статті анкетування засвідчило низький рівень знань ідіом японської мови студентами-іноземцями, які вивчають мову на середньому і вищому рівні. Змінити становище на краще, на думку авторів, може створення спеціальних навчальних посібників, в яких би зазначалася частотність ідіом відповідно до сфер використання і за тематичним принципом.

Хіроко Хіроучі зосереджується на порівняльному аналізі ідіом японської, китайської та англійської мов у трьох тематичних групах (їжа і напої, бестіальні та соматичні). Посилаючись на дані іншого дослідження, вона наводить 10 найпродуктивніших щодо фразеотворення ядерних соматичних лексем: око (88 ФО), рука (68 ФО), рот (32 ФО), розум (29 ФО), нога (27 ФО), сам (25 ФО), серце (22 ФО), вухо (18 ФО), ніс (17 ФО), живіт (16 ФО) [Hirouchi 1997, 57]. Наголошуючи на тому, що розуміння, а отже і вивчення фразеологізмів людьми, які вивчають іноземну мову, є необхідним, авторка наводить приклади неправильних перекладів японських фразеологізмів англійською мовою: 恵子が口を切る 'Кейко порізала рот' (замість: 'почала говорити') [Hirouchi 1997, 59].

В статті Рі Тоїчі звертається увага на те, що для іноземців, які опановують японську мову, однією з проблем є розрізнення фразеологічних і нефразеологічних словосполучень. Розмірковуючи над можливостями підвищення ефективності засвоєння фразеологізмів, автор пропонує декілька способів категоризації фразеологічних одиниць: за частинами мови (動詞慣用句、形容詞慣用句、名詞慣用句) та за лексико-семантичними особливостями (身体語彙の慣用句、心情語彙の慣用句、漢語語彙の慣用句、洋語語彙の慣用句) [李東一, 43]. Серед вказаних граматичних категорій виділяє структурні підтипи: 1) в категорії дієслівних фразеологізмів: а) ім.+грам.формант+дієслово (найчастотнішою в цій категорії є структура з формантом знахідного відмінку); б) структури, які містять більше трьох елементів (のどから手が出る 'дуже чогось хочеться'). Аналогічно виділяються структурно-граматичні підтипи

фразеологічних словосполучень з ядерними прикметниковими та іменниковими лексемами. Розглядаючи семантичну групу фразеологічних одиниць з соматичним компонентом (身体語彙の慣用句), автор зазначає, що найпродуктивнішими щодо творення фразеологізмів є лексеми на позначення органів, через які людина сприймає подразники (інформацію) з навколишнього світу: очі, рот, ніс, голова, рука тощо. На думку Рі Тоїчі, слід звертати увагу студентів-іноземців на особливості творення і функціонування в японській мові фразеологізмів на позначення психологічних станів людини таких, наприклад, як 腹が立つ 'розсердитися'. Автор звертає увагу також на те, що, незважаючи на універсальну ідентичність будови людського тіла, соматичні фразеологізми являють собою національно марковані номінації. Зокрема, вираз 目が黒いうちに 'поки живий' може утворитися і функціонувати лише в мові етносу, для якого чорні очі є прототипічною ознакою образу людини.

Фуджімакі Кадзумі увагу зосереджує на питаннях злитованості фразеологічних одиниць. За цією ознакою протиставляються два вирази: 手を延ばす 'розширити сферу впливу' і 手を入れる 'взятися за щось', 'докласти зусиль до'. В першому випадку ступінь злитованості є низьким, можливі трансформації 太郎がホテル業に手を延ばした Tarou ga hoterugyou ni te wo nobashita 'Таро взявся за готельний бізнес' → 太郎が手をホテル業に延ばした Tarou ga te wo hoterugyou ni nobashita; в другому – високим, тобто порушення цілісності фразеологізму не допускається [藤巻一真, 1].

Хірамацу Нінсі в статті 「豊かなコミュニケーション能力を目指して一慣用句はどこまで通用するのか」 розповідає про свій досвід викладання англійської мови в школі середнього рівня. Як один з ефективних способів навчальної діяльності пропонує різні види перекладу з японської мови на англійську, серед яких велику увагу приділяє перекладу японських фразеологізмів англійською мовою. В статті наводяться пропонувані учням для перекладу 79 фразеологічних одиниць з соматичним компонентом, серед яких найбільша кількість (15 виразів) містять лексему 目 'око', 10 – лексему 口 'рот', 9 – 耳 'вухо'.

В проведеному нами опитуванні, в якому взяли участь 60 інформантів, в якості експериментального матеріалу було використано 71 фразеологізм, з них 32 фразеологічні одиниці належать до ідеографічного поля "характеристика особи" та 39 фразеологізмів представляють ідеографічне поле "почуття, емоційні стани людини". Статистична обробка та аналіз отриманих в результаті анкетування даних дозволили виявити функціонально активну частину соматичної фразеології зазначених тематичних груп. Це зокрема фразеологізми на позначення розумових здібностей людини: розумний – 頭が良い 'голова хороша' (таку відповідь дали 56 осіб з 60 опитаних, тобто 93%), дурний – 頭が悪い 'голова погана' (53 особи, 88%), а також вирази: безчесний – 腹黒い 'живіт чорний' (49 осіб, 82%), скромний – 腰が低い 'поперек низький' (40 осіб, 67%), жорстокий – 血も涙もない 'немає ні сліз, ні крові' (38 осіб, 63%), хоробрый – 大胆 'велика печінка' (34 особи, 57%).

Серед номінацій, які позначають емоційні стани людини, високий відсоток відповідей опитаних припадає на вирази: радість 胸がいつぱになる 'груди переповнились'; 胸が踊る 'груди танцюють'; сум, печаль 胸が痛む 'груди болять'; 胸が詰まる 'груди стиснені'; страх 腰を抜かす 'випадає поперек'; 胆を冷やす 'морозити печінку'; 胸騒ぎ 'переполох в грудях'; здивування 目を丸くする 'зробити очі круглими'; 目が飛び出る 'очі ви-

літають'; гнів腹を立てる 'випнути живіт'; 腹が立つ 'живіт випнутий'; 頭から湯気が出る 'пар іде з голови'. 頭へ(に)くる 'кидатися в голову'; сором 顔から火が出る 'з обличчя вогонь іде'.

Межі проведеного нами анкетування не дозволили проаналізувати весь тематичний спектр соматичної фразеології сучасної японської мови. Саме цим, на нашу дум-

ку, можна пояснити відсутність збігів з прикладами частотних виразів, наведених в статті Дані Мінна і Сано Хіроші.

Аналіз навчальних посібників японської мови початкового рівня виявив наступну картину (соматичні номінації подаються в словниковій формі, випадки повторного застосування не зазначаються):

Таблиця 1

№	Назва навчального посібника	Соматична номінація (сторінка)
1	文化初級日本語 I。 文化外国語専門学校1987	あたま、かお、くび、手、うで、かた、むね、ひじ、ゆび、つめ、おはら、せなか、こし、あひ、おしり、ひざ、もも、すね、口、は、はな、目、まゆ、耳、のど、かみ、はい、しんぞう、い、かんぞう、ちょう、もうちょう (c.112); 背が高い 'високий' (c.98)
2	文化初級日本語 II。 文化外国語専門学校1987	口に合う 'смакувати' 'подобатися на смак' (c.19)
3	日本語初歩。国際交流基金 日本語国際センター。1985	おなかがすく 'зголодніти', のどがかかわく 'хочеться пити', 目が悪い 'поганий зір', 耳がいい 'хороший слух', 顔をしている 'мати вираз обличчя', 背が高い 'високого зросту', 背が低い 'низького зросту' (c.199).
4	みんなの日本語初級1 スリーエーネットワーク。2001	のどがかかわく 'хочеться пити', おなかがすく 'зголодніти', (c.109); 背がたかい 'високий', からだがよわい 'тіло слабке' (c.151)
5	みんなの日本語初級。初級で読めるトピック25 1スリーエーネットワーク。2001	体が大きい 'міцної статури, кремезний'; 体が小さい 'худорлявий' (c. 42)
6	みんなの日本語初級 II。初級で読めるトピック25 スリーエーネットワーク。2001	背が高くなる 'вирости, стати вищим' (c.5)
7	みんなの日本語初級 II スリーエーネットワーク。2001	手に入れる 'отримувати' (c.125); 頭がいい 'розумний' (c.144); お目にかかる 'зустрічати' (c.204)

Як видно з наведеної таблиці, в підручниках японської мови для іноземців початкового рівня здебільшого можна знайти лише назви частин тіла японською мовою, найповніший перелік таких назв в азбучному написанні знаходимо в посібнику 文化初級日本語 I (32 назви). В таблиці не знайшли відображення вирази, в яких лексеми вживаються у своїх прямих значеннях, таких як 'болить голова' тощо. Тобто можемо констатувати, що, за невеликим винятком, підручники початкового рівня майже не знайомлять студентів з соматичною фразеологією.

Деякі вирази (のどがかかわく, おなかがすく, 背がたかい) повторюються в різних посібниках одного рівня, що свідчить, на нашу думку, про їх частотність.

В таблиці 2 подаємо інформацію щодо наявності соматичної фразеології в підручниках та навчальних посібниках з японської мови для іноземців середнього та вищого рівня. Композитні лексеми, які мають у своєму складі соматичні елементи не наводяться, за винятком тих випадків, коли лексема являє собою згорнутий фразеологічний вираз.

Таблиця 2

№	Назва навчального посібника	Соматична номінація (сторінка)
1	日本語中級I国際交流基金 日本語国際センター。1990	お目にかかる 'зустрічати' (c.68); 顔がぼんやりする 'лице затуманилося' (c.81)
2	日本語中級II国際交流基金 日本語国際センター。1996	口にする 'сказати щось', 目にする 'побачити', 耳にする 'почути', 手にする 'тримати в руках, нести з собою', 指を折る 'загинати пальці' (рахувати) (c.23); 腰をかける 'сідати, сісти' (c.30); お目にかける 'показувати', お目にかかる 'зустрічати', 鼻にかける 'хизуватися' (c.31); 目に浮かぶ 'пропливати перед очима' (c.35); 目が届く 'уважно дивитися', 'слідкувати очима', 首になる 'бути звільненим' (c.42); 胸に迫る 'душу переповнюють важкі передчуття' (c.79); 目はきらめく 'очі сяють' (c.80); めまぐるしい 'карколомний' (від 'голова йде обертом') (c.104); 耳を疑う 'не вірити почутому' (c.107); 首をかしげる 'нахилити голову' (c.109); 手をかける 'торкатися чогось', 'проявляти турботу' (c.111); 身を引く 'йти звідкись, щось залишати' (c.111); 目をみはる 'широко розплющити очі' (від здивування) (c.115); 耳を傾ける 'прислухатися' (c.119); 目を疑う 'не вірити очам', 目を凝らす 'відводити погляд' (c.119); 口きを務める 'докладати зусиль до залагодження конфлікту, укладання угоди' (c.119); 手を結ぶ 'поєднати зусилля', 'виконувати щось разом' (c.137) 胸を躍らせる 'звеселяти душу', 身を乗り出す 'віздити, відпливати', 心強い 'спокійний, впевнений у собі' (c.173) 身を慎む 'стримувати себе' (c.174); 顔に浮かぶ 'пропливати по обличчю' (посмішка, задума), 血のにじむ努力 'зусилля, просякнуті кров'ю' (c.176) 胸をふくらます 'душа повниться радістю, приємним очікуванням', 胸を痛める 'дуже переживати, тривожитися', 胸を詰まらせる 'завдавати страждань', 胸が躍る 'серце радіє' (c.190)
3	新日本語の中級 本冊。スリーエーネットワーク。2000	頭がいい 'розумний' (c.198); 目と鼻の先 'близько' (c.214); 鼻が高い 'зарозумілий'; 顔が広い (допл.: лице широке) 'відомий', 首を長くして待つ 'чекати з нетерпінням' (c.217); 足が棒になる 'сильно втомитися'; 手が離せない 'дуже зайнятий'; 手を貸す 'допомогти'; 口が軽い 'говіркий'; 手も足も出なかった 'нічого не можна вдіяти'; 口がうまい 'хороший оратор'; 口が悪い 'говорити непристойно'; 頭が下がらない 'не захоплюватися, не шанувати'; 目がない 'дуже подобається' (c.222).
4	J BRIDGE to Intermediate Japanese 凡人社 2004	足軽 samurai найнижчого рівня (істор.) (c.21);
5	文化中級日本語I文化外国語専門学校 凡人社。1994	顔をする 'мати певний вираз обличчя' (c.14); 頭が痛い 'щось непокоїть' (c.86).

6	文化中級日本語Ⅱ。文化外国語専門学校。凡人社。1997	手つかずの自然'природа, якої не торкнулася рука людини' (с.49); 光栄を手にする 'здобути славу' (с.97) 仕事に手がつけられる 'отримати роботу' (с.137); 手にいれる 'отримати' (с.138); 手をつける 'братися до чогось'; 手が足りない 'не вистачає робітників', 'потрібна допомога'; 手につかない 'не пристає до рук'; 手を切る 'розірвати стосунки'; 手を抜く 'робити щось абияк'; 手を尽くす 'вичерпати всі засоби' (с.141).
7	ニューアプローチ中級日本語。AGPアジア語文出版。東京	手を引く 'припинити (участь)' (с.16); 石頭 'твердоколий' (с.55); 腰を下ろす 'сісти' (с.22); 頭に浮かぶ 'пригадати'; 足を伸ばす 'пройти далі' (с. 82); 目が回る 'голова йде обертом' (с.85); 手をつける 'братися до чогось' (с.111); 頭を悩ませる 'ламати голову' (с.118); 頭の体操をやる 'примушувати голову працювати' (с.139); 手があく 'бути вільним, не зайнятим' (с.160); 耳を傾ける 'прислухатися' (с.176); 重い腰を上げる 'наважитися на щось, (на решті) щось зробити щось' (с.177); 揚げ足を取る 'ловити на помилках' (с.182); 身につける 'засвоїти'; 肩をもつ 'мати підтримку' (с.183); 口を出す 'пліткувати' (с.187); 口は災いの元 'уста – причина нещастя' (с.188); 頭が固い 'голова дубова' (с. 193)
8	なめらか日本語会話。アルク1997	口に合う 'смакує' (с.37); 目が悪い 'поганий зір' (с.37); 腹が立つ 'розсердитися' (с.42); 首になる 'бути звільненим з роботи' (с.61); 頭こくる 'розсердитися' (с.67); 手が抜ける 'робити щось абияк' (с. 69).

Як бачимо, кількість включених в тексти фразеологічних одиниць зростає відповідно до підвищення складності підручника. Так, в текстах початкового середнього рівня соматичні фразеологізми трапляються у дуже обмеженій кількості, з підвищенням складності їх кількість зростає. Спеціальну увагу до способу введення і тлумачення фразеологізмів знаходимо лише в поодиноких джерелах. Зокрема цікавою в цьому сенсі є стаття Ікегамі Йошіхіко [なぜ「辞書」は「引くのでしょうか」][日本語中級Ⅱ, с.28-33], присвячена фразеологізмам і їх тлумаченню. У статті знаходимо пояснення також і фразеологізми з соматизмами: омикає до омикає, омикає до омикає, нос до носу. Зокрема вираз нос до носу 'хизуватися' пояснюється через ситуацію: повісити бірку з назвою "自慢" 'вихваляння' на ніс.

В уроці 16 посібника 新日本語の中級 зосереджена велика кількість фразеологічних одиниць, зокрема представлено 14 соматичних фразеологізмів, для оволодіння якими пропонується ряд вправ включно з аудіюванням.

Особливої уваги, на нашу думку, заслуговує спосіб подання фразеологізмів з ядерною лексемою 'рука' в підручнику 文化中級日本語Ⅱ [с.141]. Студентам пропонується до фразеологічних виразів, зміст яких можна зрозуміти з контексту речення, підібрати смислові еквіваленти з поданого нижче списку.

Вдалих спосіб введення фразеологічних одиниць продемонстровано і в тих випадках, коли, незважаючи на відсутність спеціального тлумачення, студент має змогу зрозуміти значення виразу з контексту. Наприклад, в короткому діалозі ('なめらかな日本語会話', с.67) спостерігаємо наявність трьох номінацій одного емоційного стану (гніву), дві з яких представляють собою фразеологічні вирази.

女A 「腹が立って腹が立って…」

男B 「いったいどうしたんだい」

女A 「弟がわたしの大事にしている服を破ったのよ。ほんと頭に来るわ」

男B 「まあまあ、そんなに怒らない、怒らない」

Сукупність представленої в проаналізованих джерелах соматичної фразеології, на наш погляд, є цілком достатньою в межах середнього рівня володіння мовою. Проблемним питанням залишається оптимальний вибір навчальних посібників саме для цього мовного рівня, зазвичай кожен викладач вирішує його індивідуально. Звичайно, цей вибір диктується не міркуваннями наявності фразеології. Саме тому в процесі викладання слід, на нашу думку, приділяти спеціальну увагу введенню, тлумаченню і систематизації фразеологічних одиниць.

Наприкінці пропонуємо декілька вправ, які, на нашу думку, можна застосовувати як на заняттях з японської мови, так і на практичних заняттях в курсі лексикології японської мови.

1. よく使われている身体語彙の慣用句を思い出しなさい。
2. 次の慣用句の意味を考えて適当なウクライナ語の表現、なるべく慣用句を言いなさい。

頭が古い; 頭が痛い; 目が回る; 目が高い; 目と鼻の先; 目を皿にする; 舌を巻く; 口が軽い;

骨を盗む

3. 慣用句と適当な説明を線で結びなさい。

目がない	仕事がない
目が利く	とても好きだ
鼻が利く	あまり話さない
目に余る	言ってはいけないことを絶対に言わない
口がない	何かすることができない
口が重い	自分の利益をよく分かる
口が堅い	ひどすぎて見てもらえない
歯が立たない	良いものか悪いものかななどの区別すぐつく

4. 次の言葉の意味を表す慣用句を考えなさい。

自慢しているという様子

悩んでいるという様子

怒っているという様子

5. 次の動詞を含んだ慣用句の意味を考えなさい。

切る:	手をきる;	腹を切る
貸す:	手を貸す;	耳を貸す; 肩を貸す
なる:	骨になる;	首になる

Перші дві вправи покликані активізувати пам'ять студентів та спонукають до пошуків відповідників (бажано фразеологічних) в японській і українській мовах. Третя і п'ята вправи скеровані на розвиток лінгвістичної інтуїції, в четвертій пропонується пригадати вже знайомі вирази.

Отже, ми з'ясували, що значна кількість виразів, визначених нами як комунікативно активні одиниці мови, включені до підручників рівня перехідного від середнього до вищого. Але оскільки спеціальна увага фразеології в них, як правило, не приділяється, в процесі викладання бажано, на нашу думку, добирати спеціальні вправи для активізації розуміння і запам'ятовування частотних виразів японської мови.

1. Горошкевич О. Комунікативно активні фразеологізми сучасної японської мови на позначення емоційних станів людини. – Мовні і концептуальні картини світу. Випуск 27. – К.: КНУ ім. Т.Г.Шевченка, 2009 – с.21-25; 2. Hiroko Hirouchi. A Case Study of Comparative Idioms in Different Cultures. – Japanese Language and Culture. 1997, No 23, с.55-64; 3. Даниєвич. 左脳洋. 日本語学習者のための慣用句データベースの作成. 統計処理を用いた一手法の提案. コンピュータと教育. 2001. 12.14 55-62; 4. 李 東一. 日本語教育における慣用句 – 「外国人学習者の日本語教育」を以てして – NII – Electronic Library Serv. p. 41 – 59; 5. 藤巻一真. 慣用句における移動と解釈の問題. 神戸外語大学. NII-Electronic Library Service. P.1-12; 6. 平松仁史. 豊かなコミュニケーション能力を日視して – 慣用句はどこまで通用するのか – ; 7. 松原純一. 現代日本語の慣用句 – 日本人の知恵 -. 聖徳大学研究紀要 人文学部 第10号90-99 (1999).